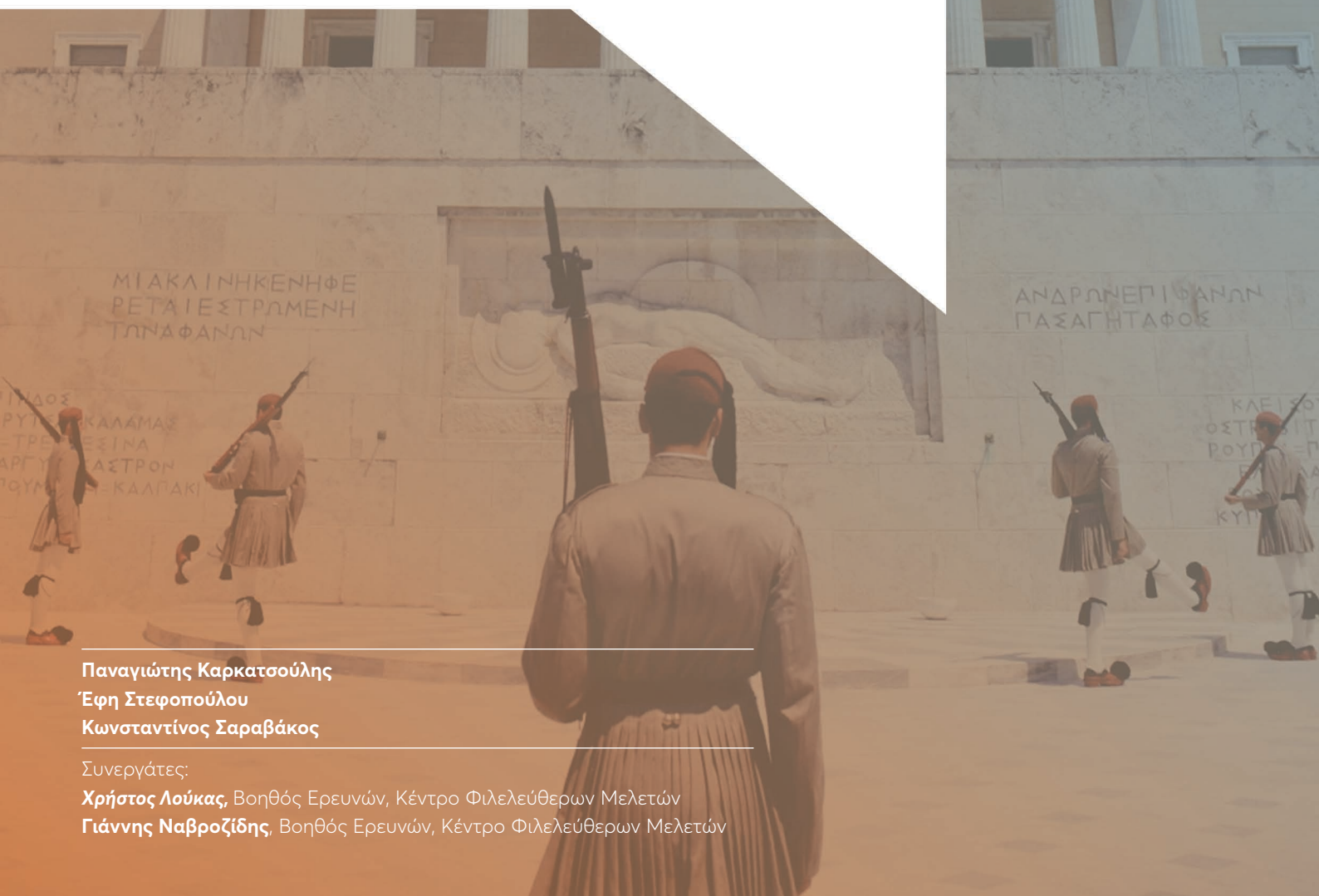

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης **2024**

Παναγιώτης Καρκατσούλης
Έφη Στεφοπούλου
Κωνσταντίνος Σαραβάκος

Συνεργάτες:

Χρήστος Λούκας, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών
Γιάννης Ναβροζίδης, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2024

Παναγιώτης Καρκατσούλης

Επιστημονικός Συνεργάτης, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Έφη Στεφοπούλου

Επιστημονική Συνεργάτιδα, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Κωνσταντίνος Σαραβάκος

Επικεφαλής Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Συνεργάτες:

Χρήστος Λούκας, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών
Γιάννης Ναβροζίδης, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Πρώτη Έκδοση

Αθήνα, Δεκέμβριος 2025

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2024

Παναγιώτης Καρκατσούλης, Επιστημονικός Συνεργάτης, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Έφη Στεφοπούλου, Επιστημονική Συνεργάτιδα, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Κωνσταντίνος Σαραβάκος, Επικεφαλής Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Συνεργάτες:

Χρήστος Λούκας, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Γιάννης Ναβροζίδης, Βοηθός Ερευνών, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης.

Με τη νομική υποστήριξη της Τράπεζας Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

Πρώτη Έκδοση.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2025.

Σελιδοποίηση και σχεδιασμός: DPS Design.

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης (ΚΕΦΙΜ) είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Το έργο του ΚΕΦΙΜ περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη. Όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρά και τις φιλοδοξίες τους.

Μάθετε περισσότερα στο www.kefim.org.

Περιεχόμενα

5	Επιτελική Σύνοψη
6	Κύρια Ευρήματα
8	Εισαγωγή
11	Κεφάλαιο 1: Η νομοθετική παραγωγή 2014-2024
13	Κεφάλαιο 2: Βαθμολογία ποιότητας νομοθέτησης 2014-2024
16	Κεφάλαιο 3: Η εξέλιξη των βασικών δεικτών της νομοθετικής διαδικασίας την περίοδο 2014-2024, ανά πυλώνα
26	Συμπεράσματα
27	Ευχαριστίες

Επιτελική Σύνοψη

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης αξιολογεί τη νομοθετική διαδικασία στην Ελλάδα με βάση τις αρχές της καλής νομοθέτησης, εξετάζοντας 590 νόμους που ψηφίστηκαν την περίοδο 2014–2024. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το 2024 αποτελεί το καλύτερο έτος της δεκαετίας ως προς τη συνολική ποιότητα της νομοθέτησης, χωρίς ωστόσο να έχουν εξαλειφθεί οι διαχρονικές παθογένειες του συστήματος. Η συνολική βαθμολογία αυξάνεται σημαντικά το 2024, από 60,6 σε 64,8 μονάδες (+4,3), καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση της περιόδου. Σε σύγκριση με το 2019, η βελτίωση ανέρχεται σε +6,1 μονάδες και σε σχέση με το 2014 σε +8,6 μονάδες, επιβεβαιώνοντας μια σαφή μακροχρόνια ανοδική τάση. Κομβικό θετικό στοιχείο αποτελεί η παγίωση της αποκλιμάκωσης του νομοθετικού όγκου. Σε σχέση με το 2023, οι νόμοι μειώνονται κατά 6,1%, τα άρθρα κατά 28,2% και οι τροπολογίες κατά 24,3%, ενώ οι εξουσιοδοτήσεις περιορίζονται έντονα τόσο για Προεδρικά Διατάγματα όσο και για Υπουργικές Αποφάσεις. Σε μακροχρόνια σύγκριση, το 2024 εμφανίζει περίπου 80% λιγότερες τροπολογίες και 78% λιγότερες εξουσιοδοτήσεις για ΠΔ σε σχέση με το 2014, μειώνοντας τη θεσμική υπερφόρτωση. Η κοινοβουλευτική διαδικασία βελτιώνεται περαιτέρω (+3,5 μονάδες), με λιγότερες τροπολογίες και επιστροφή στην κανονική διαδικασία. Ωστόσο, η πρακτική των τροπολογιών – μικρών νομοσχεδίων – παραμένει, καθώς μόλις το 18,2% είναι σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου, λόγω του αυξημένου (αλλά σε αποκλιμάκωση σε σχέση με την περίοδο 2021–2023) αριθμού των άρθρων που περιλαμβάνονται σε αυτές. Αντίθετα, η προκοινοβουλευτική διαδικασία επιδεινώνεται (–4,2 μονάδες). Παρά την υψηλή τυπική συμμόρφωση, η ουσιαστική τεκμηρίωση παραμένει εξαιρετικά αδύναμη, με σχεδόν μηδενική χρήση ποσοτικών δεδομένων στις Εκθέσεις Συνεπειών Ρύθμισης. Τέλος, η εφαρμογή των νόμων παρουσιάζει τη μεγαλύτερη βελτίωση (+13,4 μονάδες), κυρίως λόγω της μείωσης των εξουσιοδοτήσεων, αν και η έγκαιρη ενεργοποίησή τους εξακολουθεί να αποτελεί αδύναμο κρίκο της διαδικασίας.

Λέξεις κλειδιά: Ποιότητας Νομοθέτησης, νομοθετική διαδικασία, καλή νομοθέτηση.

Προτεινόμενη αναφορά: Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., & Σαραβάκος, Κ. (Δεκέμβριος, 2025). Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2024. Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης.

Κύρια Ευρήματα

- Η συνολική βαθμολογία ποιότητας νομοθέτησης αυξάνεται σημαντικά το 2024, από 60,6 σε 64,8 (+4,3 μονάδες), καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση της δεκαετίας. Σε σχέση με το 2019, η βελτίωση ανέρχεται σε +6,1 μονάδες, ενώ σε σύγκριση με το 2014 σε +8,6 μονάδες, επιβεβαιώνοντας μια σαφή μακροχρόνια ανοδική τάση.
- Η προκοινοβουλευτική διαδικασία επιδεινώνεται αισθητά, με πτώση 4,2 μονάδων σε σχέση με το 2023, και αποτελεί το βασικό αρνητικό στοιχείο της φετινής αξιολόγησης. Παρά τη σχεδόν καθολική τυπική συμμόρφωση, η έλλειψη ποσοτικής ανάλυσης στις Εκθέσεις Συνεπειών Ρύθμισης καταδεικνύει σοβαρό έλλειμμα ουσιαστικής τεκμηρίωσης των δημόσιων πολιτικών.
 - Η απουσία ποσοτικών δεδομένων στις Εκθέσεις Συνεπειών Ρύθμισης δεν αποτελεί τυχαίο φαινόμενο, αλλά συνδέεται άμεσα με το νέο υπόδειγμα του 2020, το οποίο δεν προβλέπει ρητό πεδίο ποσοτικής αποτίμησης, παρά τις γενικές αναφορές στον πρόλογο περί ποσοτικής και ποιοτικής τεκμηρίωσης.
 - Στο πεδίο της διαβούλευσης, το 76% των νόμων τίθεται σε δημόσια διαβούλευση, χαμηλότερα από το 2023 αλλά υψηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο. Η διάρκεια διαβούλευσης παραμένει στις 14 ημέρες, στο ελάχιστο αποδεκτό όριο, ενώ το ποσοστό νόμων με έκθεση συνεπειών στη διαβούλευση μειώνεται αισθητά (από 46% σε 36%), ενισχύοντας την εικόνα τυπικής και όχι ουσιαστικής συμμόρφωσης.
- Η κοινοβουλευτική διαδικασία καταγράφει καθαρή βελτίωση το 2024 (+3,5 μονάδες), συνεχίζοντας τη θετική πορεία των τελευταίων ετών και συμβάλλοντας ουσιαστικά στην άνοδο της συνολικής βαθμολογίας.
 - Οι τροπολογίες καταγράφουν ιστορικά χαμηλό μέσο αριθμό ανά νόμο (1,22), εξέλιξη σαφώς θετική. Ωστόσο, κάθε τροπολογία εξακολουθεί να περιλαμβάνει κατά μέσο όρο 7 άρθρα, γεγονός που δείχνει ότι η πρακτική των τροπολογιών ως μικρά νομοσχέδια παραμένει, παρά την αποκλιμάκωση σε σχέση με τα έτη 2021-2023.
 - Μόλις το 18,2% των τροπολογιών είναι σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου, ποσοστό που υποδηλώνει συστηματική εισαγωγή άσχετων διατάξεων, πρακτική αντίθετη με το άρθρο 74 παρ. 5γ του Συντάγματος και επιβαρυντική για την ποιότητα της κοινοβουλευτικής λειτουργίας.
 - Το 2024 καταγράφεται αισθητή βελτίωση των τροπολογιών που κατατίθενται μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση του νόμου με το ποσοστό να υποχωρεί στο 31%, ωστόσο ακόμη και αυτό το επίπεδο υποδηλώνει περιορισμένο χρόνο ουσιαστικού ελέγχου και δημόσιας συζήτησης.
- Η εφαρμογή των νόμων παρουσιάζει τη μεγαλύτερη θετική μεταβολή, με άνοδο 13,4 μονάδων σε σχέση με το 2023, αποτελώντας τον βασικό μοχλό της συνολικής βελτίωσης. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση του αριθμού των εξουσιοδοτήσεων και όχι στην αύξηση της ταχύτητας ενεργοποίησής τους.
 - Αν και οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα μειώνονται σημαντικά (0,65 ανά νόμο), η ενεργοποίησή τους εντός εξαμήνου παραμένει χαμηλή (7,7%). Οι Υπουργικές Αποφάσεις εξακολουθούν να είναι πολυάριθμες (16,6 ανά νόμο) και να ενεργοποιούνται μερικώς (~15%), γεγονός που δημιουργεί κίνδυνο μετατόπισης της κανονιστικής εξουσίας από τα Προεδρικά Διατάγματα προς τις Υπουργικές Αποφάσεις, παρακάμπτοντας τον έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας.
- Η αποκλιμάκωση του νομοθετικού όγκου παγιώνεται και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θετι-

κά στοιχεία. Σε σχέση με το 2023, οι νόμοι μειώνονται κατά 6,1% (46 από 49), τα άρθρα κατά 28,2% (2.542 από 3.538) και οι τροπολογίες κατά 24,3% (56 από 74). Ακόμη μεγαλύτερη είναι η μείωση στις εξουσιοδοτήσεις, τόσο για Προεδρικά Διατάγματα (-44,4%) όσο και για Υπουργικές Αποφάσεις (-29,8%).

- Στη μακροχρόνια τάση, το 2024 εμφανίζει σαφώς μικρότερο ρυθμιστικό όγκο από το 2014, με περίπου 80% λιγότερες τροπολογίες και 78% λιγότερες εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα. Η μείωση αυτή περιορίζει τη θεσμική υπερφόρτωση και βελτιώνει τις προϋποθέσεις κοινοβουλευτικού ελέγχου και εφαρμογής των νόμων.
- Για το σύνολο της περιόδου 2014-2024, με μία συντηρητική υπόθεση ότι ο μέσος αναγνώστης διαβάζει μη λογοτεχνικό κείμενο με ταχύτητα περίπου 230-240 λέξεων ανά λεπτό η ανάγνωση των 11 εκατομμυρίων σελίδων σε νόμους και τροπολογίες θα απαιτούσε περίπου 195.000 ώρες καθαρού χρόνου ανάγνωσης. Με ένα απαιτητικό πρόγραμμα οκτώ ωρών ανάγνωσης καθημερινά χωρίς διακοπές, ο μέσος πολίτης θα χρειαζόταν περισσότερα από 65 έτη συνεχούς διαβάσματος για να διαβάσει νόμους και τροπολογίες που παρήχθησαν στην Ελλάδα την δεκαετία 2014-2024.

Εισαγωγή

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης, που παρουσιάζει για έκτη συνεχόμενη χρονιά το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών, αξιολογεί τη συνολική νομοπαρασκευαστική διαδικασία για τους νόμους που ψηφίζονται στο εθνικό κοινοβούλιο και εισάγονται στην έννομη τάξη της χώρας μας. Ο Δείκτης στοχεύει στο να εμπλουτίσει τον δημόσιο διάλογο με έγκυρα και μετρήσιμα δεδομένα, και να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο αποτίμησης του νομοθετικού έργου, καθώς και οδηγό για καλύτερη νομοθέτηση. Η

νομοθεσία είναι το λειτουργικό σύστημα μιας χώρας. Η ποιότητα των κανόνων δικαίου προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την εύρυθμη λειτουργία ενός κράτους, αλλά και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτό. Τα περιθώρια βελτίωσης της χώρας μας στο πεδίο αυτό είναι μεγάλα. Χιλιάδες περίπλοκες και δυσνόητες, επικαλυπτόμενες, ασαφείς, και αντιφατικές ρυθμίσεις έχουν καθημερινά ως αποτέλεσμα όχι μόνο μεγάλη απώλεια χρόνου και αβεβαιότητα για τους συναλλασσόμενους, αλλά και σημαντικά προβλήματα στην απονομή της δικαιοσύνης, τη λειτουργία των θεσμών και την οικονομία. Ήδη από το 2001 με συστάσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) προς την Ελλάδα προωθήθηκε η χρήση μέσων όπως η διαφάνεια μέσω της διαβούλευσης, η κωδικοποίηση, η αξιολόγηση, ο περιορισμός της πολυνομίας και η λογοδοσία. Ωστόσο, το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και οι αρχές της καλής νομοθέτησης παραβλέπονται συστηματικά, ενώ ο νομικισμός, η τυπολα-

τρία και ο ρυθμιστικός πληθωρισμός συνεχίζουν να λειτουργούν ως οιονεί δείκτες μιας επιτυχημένης κυβερνητικής θητείας.^[1] Έτσι, φαινόμενα όπως η πολυνομία, η κακονομία και η αύξηση των επιβαρύνσεων προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις επιδεινώνονται αντί να θεραπεύονται.

Στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ρυθμιστικής ποιότητας δημοσιεύθηκε από τη Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων της Προεδρίας της Κυβέρνησης τον Μάιο του 2020 το νέο Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας (2020), το οποίο εκσυγχρονίζει και επαναπροσδιορίζει το ισχύον νομικό πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας, ενσωματώνοντας πολλά από τα ευρήματα και τις μεθοδολογικές οδηγίες του Δείκτη. Τέλος, ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης έχει παρουσιαστεί σε 2 διεθνή επιστημονικά συνέδρια διοικητικής και πολιτικής επιστήμης και η μεθοδολογία του βασίζεται στο working paper, που έχει παρουσιαστεί στο European Consortium Political Research General Conference 2022.^[2] Το working paper παρουσιάζει εξαντλητικά όλη τη μεθοδολογία του δείκτη.

Η δομή του δείκτη

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης του ΚΕΦΙΜ εξετάζει στη φετινή του έκτη έκδοση τους νόμους που ψηφίστηκαν κατά το ημερολογιακό έτος 2024 και αναλύει σιγκρικτικά τα δεδομένα για όλη την περίοδο που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, από τον Ιανουάριο του 2014 ως και τον Δεκέμβριο του 2024, αξιολογώντας 590 νόμους. Τα κριτήριά του διαμορφώθηκαν με βάση τη σύγχρονη βιβλιογραφία για την ρυθμιστική ποιότητα και έχουν λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων, το ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαι-

[1] Σωτηρόπουλος, Δ.Α. & Χριστόπουλος, Λ. (2016). [Πολυνομία, κακονομία και γραφειοκρατία στην Ελλάδα: Ανάλυση αποτυχιών του παρελθόντος και προτάσεις βελτιωτικών παρεμβάσεων](#). ΔιαΝΕΟσις.

[2] Saravakos, C., Karkatsoulis, P., Stefopoulou, E., & Archontas, G. (2022). Regulatory Quality Index: A process-oriented approach to measure the quality of primary legislation in a country. [Paper presented at the ECPR General Conference, University of Innsbruck](#), 22 – 26 August 2022.

σιο,^[3] τις οδηγίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)^[4] και το πρόγραμμα για τη ρυθμιστική πολιτική του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια,^[5] και τις πρακτικές οδηγίες της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής.^[6] Ο Δείκτης αποτιμά αποκλειστικά την ποιότητα της νομοθέτησης και όχι το καθαυτό περιεχόμενο των νόμων, αν δηλαδή εξυπηρετούν τους διακηρυκτικούς τους σκοπούς, αν είναι κοινωνικά δίκαιοι, περιβαλλοντικά βιώσιμοι κλπ.

Για τη σύνταξη του Δείκτη, οι ερευνητές του ΚΕΦΙΜ συνέλεξαν δεδομένα για 40 μεταβλητές και τα αξιολόγησαν, ώστε να ελεγχθεί αν τηρούνται το νομικό πλαίσιο και οι διεθνείς πρακτικές καλής νομοθέτησης. Οι μεταβλητές σταθμίζονται ως προς τη βαρύτητα της επίδρασής τους στη συνολική ποιότητα του νόμου ώστε να παράγεται μια συνολική βαθμολογία από το 0 έως το 100.

Οι τέσσερις βασικές κατηγορίες που αξιολογεί ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης είναι:

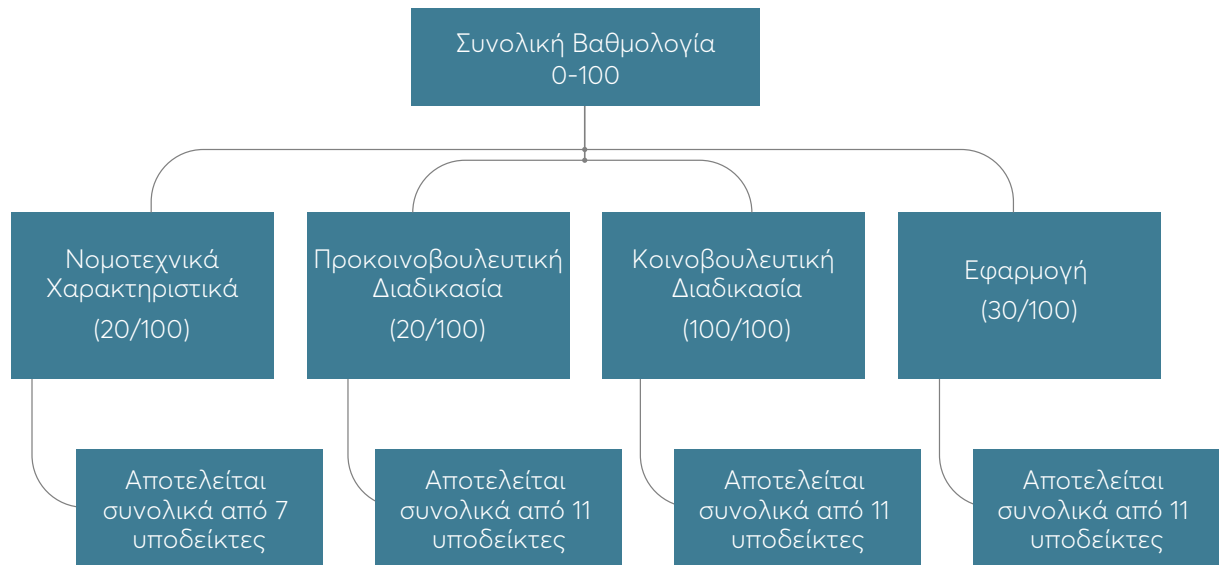
- **Νομοτεχνικά χαρακτηριστικά** (20 μονάδες): Εξετάζονται η ποιότητα της γλώσσας διατύπωσης, η πολυπλοκότητα της γλώσσας και η δομή, δηλαδή, στοιχεία που επηρεάζουν τον βαθμό στον οποίο το νομικό κείμενο είναι κατανοητό και το περιεχόμενό του εύκολα προσβάσιμο και αντιληπτό από τον μέσο πολίτη, τα πεδία πολιτικής που ρυθμίζονται, ο αριθμός των θεμάτων, και οι παλαιότεροι νόμοι που τροποποιεί.
- **Προκοινοβουλευτική διαδικασία** (20 μονάδες): Εξετάζονται η τήρηση των προβλέψεων που αφορούν τη δημόσια διαβούλευση, την ποσοτικοποιημένη εκτίμηση των επιπτώσεων του νόμου, τη μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων που αυτός προκαλεί ή αίρει, καθώς και η τυχόν δημιουργία νέων δομών και φορέων του Δημοσίου.
- **Κοινοβουλευτική διαδικασία** (30 μονάδες): Εξετάζονται ο χρόνος συζήτησης στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής, η διαδικασία συζήτησης και ψήφισης στην Ολομέλεια της Βουλής, καθώς και η ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά τυχόν τροπολογιών.
- **Εφαρμογή** (30 μονάδες): Εξετάζονται ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ) και Υπουργικών αποφάσεων (ΥΑ), καθώς και το ποσοστό ενεργοποίησής τους εντός 6 μηνών από τη δημοσίευση του νόμου.

[3] Διατάξεις του ν. 4622/2019 για το επιτελικό κράτος και του νέου Εγχειριδίου Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας (2020).

[4] OECD, Indicators of Regulatory Management.

[5] Βλ. [Penn Program on Regulation](#). University of Pennsylvania Carey Law School.

[6] Βλ. σχετικά [Επιτροπή Αξιολόγησης Ποιότητας της Νομοπαρασκευαστικής Διαδικασίας](#). Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων.

Σχέδιο 1. Η δομή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης

Κεφάλαιο 1: Η νομοθετική παραγωγή 2014-2024

Το Γράφημα 1 αποτυπώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της νομοθέτησης στο σύνολο της περιόδου 2014-2024. Στο διάστημα αυτό ο όγκος της «καθαρής»^[7] νομοθετικής παραγωγής και των τροπολογιών έφτασε τα 2.638 νομοθετήματα ξεπερνώντας τις 11 εκατομμύρια σελίδες (Πίνακας 1). Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία^[8] με μία συντηρητική υπόθεση ότι ο μέσος αναγνώστης διαβάζει μη λογοτεχνικό κείμενο με ταχύτητα περίπου 230-240 λέξεων ανά λεπτό η ανάγνωση των 11.144.471 σελίδων σε νόμους και τροπολογίες θα απαιτούσε περίπου 195.000 ώρες καθαρού χρόνου ανάγνωσης. Με ένα απαιτητικό πρόγραμμα οκτώ ωρών ανάγνωσης καθημερινά χωρίς διακοπές, ο μέσος πολίτης θα χρειαζόταν περισσότερα από 65 έτη συνεχούς διαβάσματος για να διαβάσει νόμους και τροπολογίες που παρήχθησαν στην Ελλάδα την δεκαετία 2014-2024.

Πίνακας 1. Βασικοί όγκοι νομοθέτησης 2014-2024

Έτος	Σύνολο νόμων	Σύνολο σελίδων	Σύνολο άρθρων	Σύνολο τροπολογιών	Σύνολο εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα	Σύνολο εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις
2014	59	2871	2983	279	137	1386
2015	29	1198	749	103	18	379
2016	47	2828	3287	271	74	785
2017	42	1533	2226	261	71	853
2018	56	4324	2964	242	29	999
2019	50	4474	3101	199	44	1039
2020	64	3464	4761	196	80	1757
2021	70	5787	5658	215	80	2014
2022	78	4439	5330	152	146	1552
2023	49	2507	3538	74	54	1087
2024	46	2639	2542	56	30	763
Σύνολο περιόδου 2014-2024	590	36064	37139	2048	763	12614

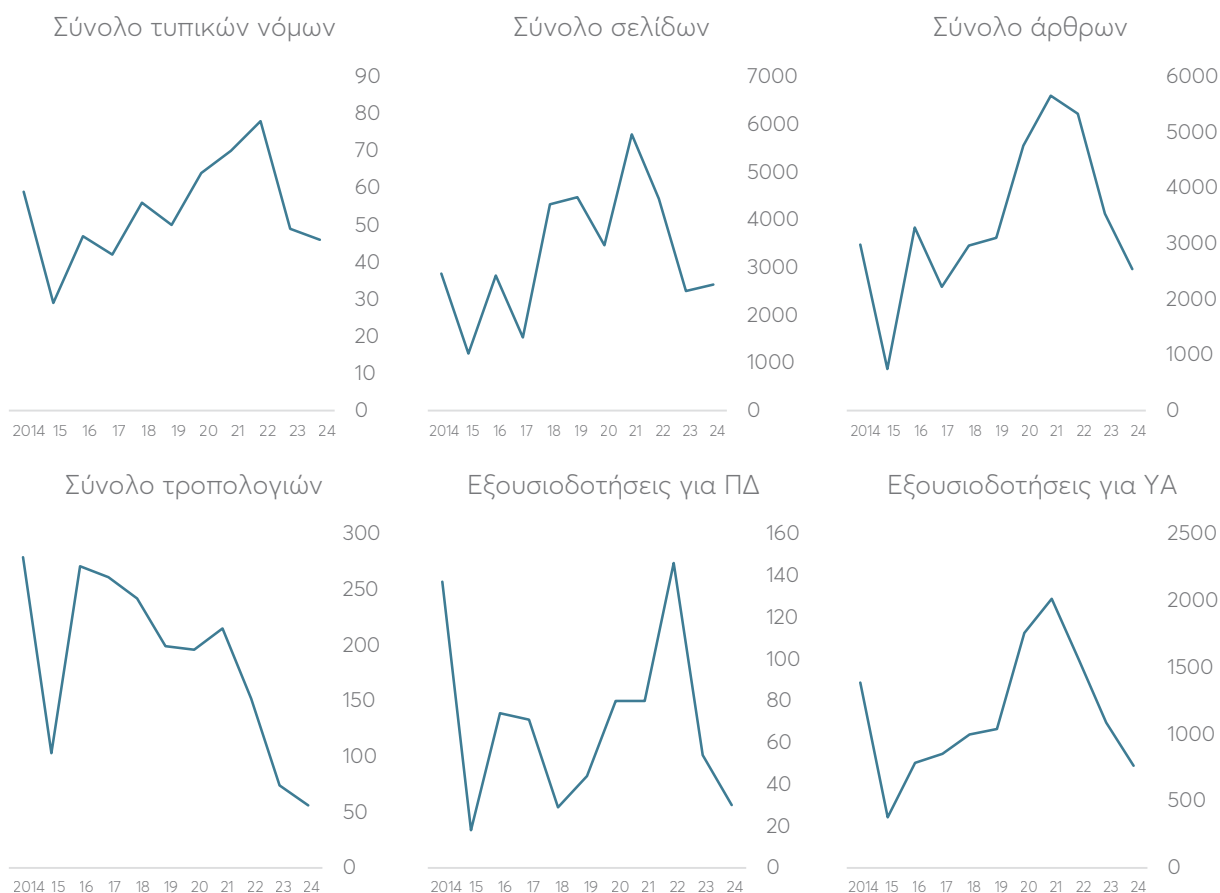
Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

[7] Η λέξη «καθαρή» νομοθετική παραγωγή χρησιμοποιείται, για να περιγράψει το σύνολο της νομοθετικής παραγωγής τυπικών νόμων, και όχι νόμων που κυρώνουν διμερείς συμφωνίες ή συμβάσεις και ακολουθούν διαφορετική διαδικασία. Στον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης δεν περιλαμβάνονται διεθνείς συμβάσεις και κυρώσεις ισολογισμών, προϋπολογισμών και άλλων χρηματοοικονομικών καταστάσεων του κράτους.

[8] Brysbaert, M. (2019). *How many words per minute do people read, and why does it matter?* Journal of Memory and Language, 109, 104047. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2019.104047>.

Ωστόσο, το 2024 καταγράφεται μία θετική αποκλιμάκωση του όγκου νομοθέτησης, στους περισσότερους δείκτες σε σχέση με τόσο με το 2023, όσο και με συγκριτικά με το έτος 2022 όπου η παραγωγή νομοθέτησης έφτασε στα υψηλότερα επίπεδα της δεκαετίας (Γράφημα 1).

Γράφημα 1. Βασικοί όγκοι νομοθέτησης 2014-2024

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

Είναι ενδεικτικό πως το 2024 σε σύγκριση με το 2023 παρατηρείται μικρή μείωση στο σύνολο των νόμων κατά περίπου 6,1%, ενώ το σύνολο των σελίδων αυξήθηκε οριακά κατά 5,3%. Αντίθετα, το σύνολο των άρθρων μειώθηκε κατά περίπου 28,2% και οι τροπολογίες κατά 24,3%. Ακόμη πιο ισχυρή είναι η πτώση στις εξουσιοδοτήσεις, με τις εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα να μειώνονται κατά 44,4% και εκείνες για Υπουργικές Αποφάσεις κατά περίπου 29,8%.

Σε σύγκριση με το 2022, η εικόνα του 2024 είναι συνολικά καλύτερη. Το σύνολο των νόμων μειώθηκε κατά περίπου 41,0%, οι σελίδες κατά 40,5% και τα άρθρα κατά 52,3%. Οι τροπολογίες εμφανίζουν τη μεγαλύτερη πτώση, της τάξης του 63,2%, ενώ οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα μειώθηκαν σχεδόν κατά 79,5%. Οι εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις υποχώρησαν επίσης σημαντικά, κατά περίπου 50,8%. Συνολικά, τα στοιχεία δείχνουν ότι το 2024 αποτελεί σαφή τομή αποφόρτισης της νομοθετικής παραγωγής σε σχέση τόσο με το 2023 όσο, κυρίως, με το ιδιαίτερα «βαρύ» 2022.

Σε σύγκριση με το 2019, το 2024 καταγράφεται συνολική υποχώρηση σχεδόν σε όλους τους δείκτες της νομοθετικής παραγωγής. Το σύνολο των νόμων μειώθηκε κατά περίπου 8,0%, ενώ η μείωση στις σελίδες είναι πολύ πιο έντονη και φτάνει περίπου το 41,0%, γεγονός που δείχνει σαφώς μικρότερο όγκο νομοθετικού κειμένου. Τα άρθρα μειώθηκαν κατά περίπου 18,0%, ενώ οι τροπολογίες κατέγραψαν εξαιρετικά μεγάλη πτώση, της τάξης του 71,9%. Οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα μειώθηκαν κατά περίπου 31,8% και εκείνες για Υπουργικές Αποφάσεις κατά 26,6%, υποδηλώνοντας συνολικά πιο περιορισμένη κανονιστική παραγωγή σε σχέση με το 2019.

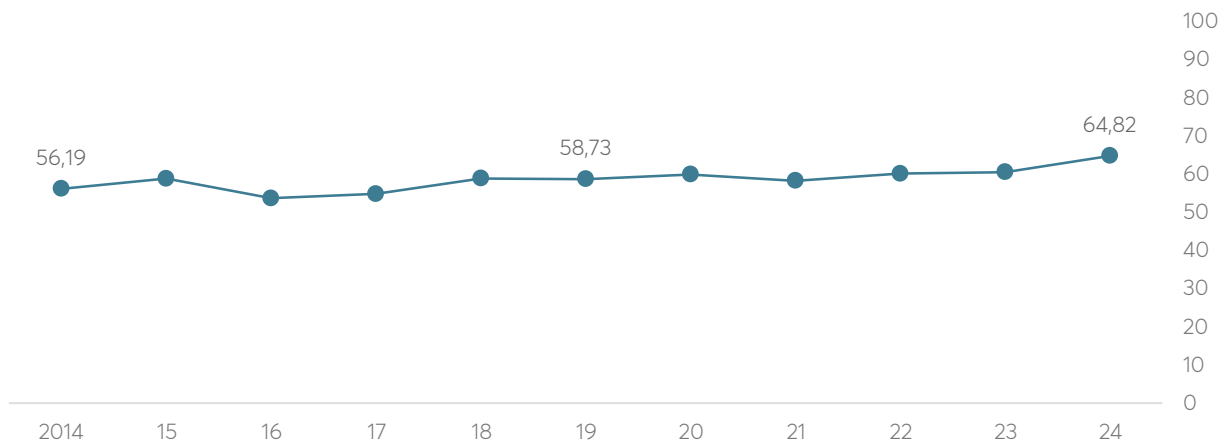
Σε σύγκριση με το 2014, το 2024 εμφανίζεται επίσης σαφώς «ελαφρύτερο», αν και η εικόνα είναι πιο μικτή. Το σύνολο των νόμων μειώθηκε κατά περίπου 22,0%, ενώ οι σελίδες μειώθηκαν πιο ήπια, κατά περίπου 8,1%. Τα άρθρα υποχώρησαν κατά περίπου 14,8%, όμως η πιο εντυπωσιακή μεταβολή αφορά και πάλι τις τροπολογίες, οι οποίες μειώθηκαν σχεδόν κατά 80,0%. Αντίστοιχα, οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα μειώθηκαν κατά περίπου 78,1% και για Υπουργικές Αποφάσεις κατά περίπου 44,9%. Συνολικά, σε σχέση με το 2014, το 2024 χαρακτηρίζεται από πολύ χαμηλότερη χρήση τροπολογιών και εξουσιοδοτήσεων, ακόμη και αν ο αριθμός των νόμων και ο συνολικός όγκος σελίδων δεν διαφέρει δραματικά.

Κεφάλαιο 2: Βαθμολογία ποιότητας νομοθέτησης 2014-2024

Η νομοθετική ποιότητα στην Ελλάδα το 2024 βελτιώθηκε αισθητά, αυξανόμενη κατά 4,3 μονάδες και φτάνοντας στο 64,8/100, έναντι 60,6 το 2023. Όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 1, η συνολική ποιότητα της νομοθέτησης κινείται διαχρονικά σε μέτρια επίπεδα καθ' όλη την περίοδο 2014–2024, ωστόσο η γενική τάση είναι ανοδική, με το 2024 να καταγράφει την υψηλότερη επίδοση της δεκαετίας.

Σε σύγκριση με το 2019, όπου η συνολική βαθμολογία ανερχόταν σε 58,7, το 2024 εμφανίζεται σαφώς βελτιωμένο (+6,1 μονάδες). Η σύγκριση με το 2014 είναι ακόμη πιο ενδεικτική, καθώς η συνολική βαθμολογία αυξάνεται από 56,2 σε 64,8, δηλαδή κατά +8,6 μονάδες. Η μακροχρόνια αυτή βελτίωση συνδέεται, μεταξύ άλλων, με τη σταδιακή εφαρμογή και ωρίμανση του θεσμικού πλαισίου που εισήγαγαν αρχικά ο ν. 4048/2012 και στη συνέχεια ο ν. 4622/2019, οι οποίοι αναδιάρθρωσαν και επικαιροποίησαν κρίσιμες πτυχές της νομοθετικής διαδικασίας.

Γράφημα 2. Συνολική κατ' έτος βαθμολογία των νόμων στον Δείκτη (0-100).

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

Στα νομοθετικά χαρακτηριστικά, το 2024 βρίσκεται ουσιαστικά στο ίδιο επίπεδο με το 2023, με οριακή αύξηση από 60,8 σε 61,1 (+0,3 μονάδες), γεγονός που υποδηλώνει σταθεροποίηση χωρίς ουσιαστική ποιοτική μεταβολή. Σε σύγκριση με το 2019, η επίδοση είναι βελτιωμένη (+2,5 μονάδες), ενώ σε σχέση με το 2014 καταγράφεται επίσης μικρή αλλά θετική διαφορά (+0,9 μονάδες), δείχνοντας ότι ο συγκεκριμένος πυλώνας ακολουθεί με βραδύτερο ρυθμό τη γενικότερη ανοδική τάση.

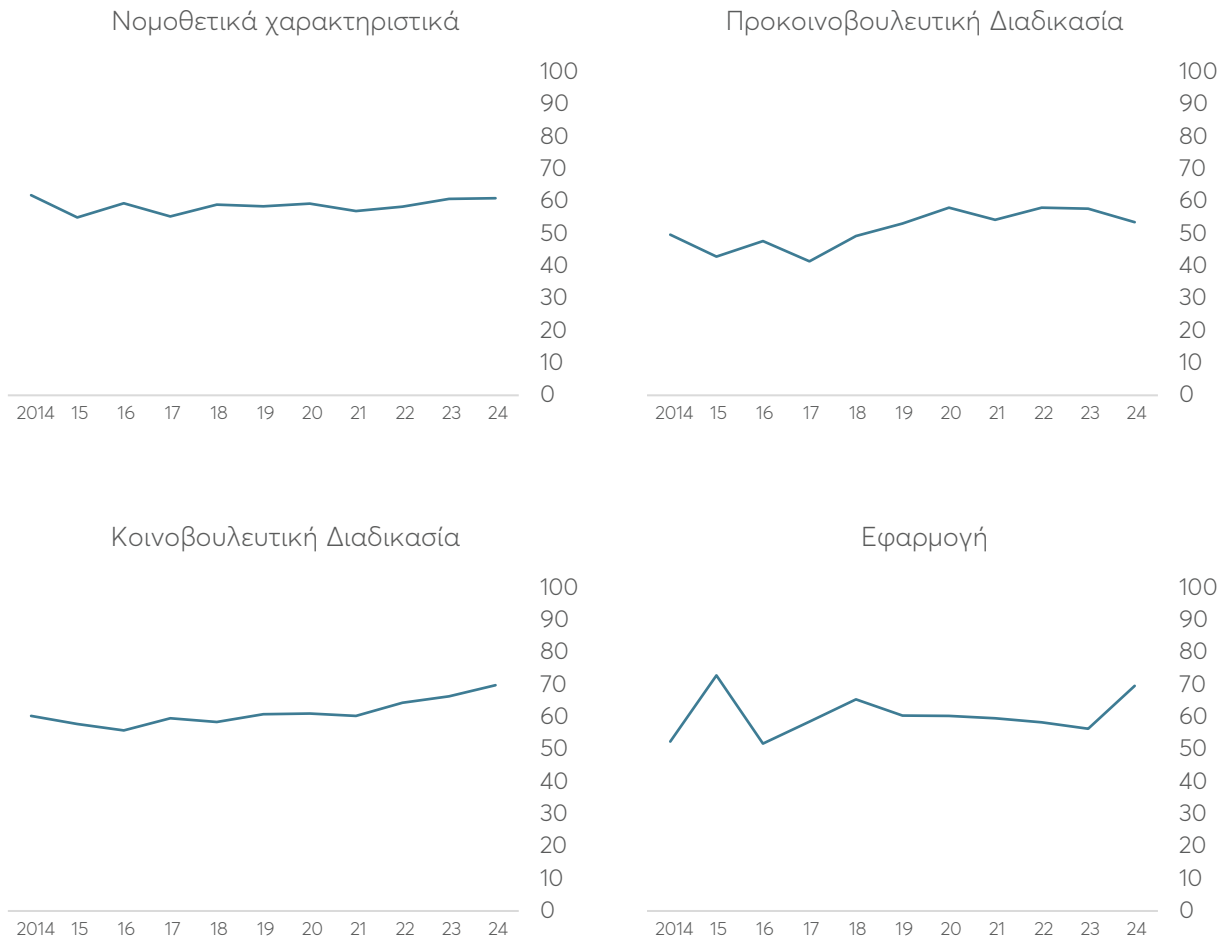
Στην προκοινοβουλευτική διαδικασία, το 2024 παρουσιάζει αισθητή επιδείνωση σε σχέση με το 2023, καθώς η βαθμολογία μειώνεται από 57,8 σε 53,6 (-4,2 μονάδες). Σε σύγκριση με το 2019, όπου η επίδοση ήταν 53,2, το 2024 βρίσκεται πρακτικά στο ίδιο επίπεδο (+0,4 μονάδες), ενώ σε σχέση με το 2014 καταγράφεται σαφής βελτίωση (+3,8 μονάδες). Παρά τη μακροχρόνια αυτή πρόοδο, η προκοινοβουλευτική φάση παραμένει ο πιο αδύναμος πυλώνας της νομοθετικής διαδικασίας το 2024 και ο βασικός παράγοντας που συγκρατεί τη συνολική επίδοση.

Αντίθετα, στην κοινοβουλευτική διαδικασία το 2024 καταγράφεται ισχυρή βελτίωση. Η βαθμολογία αυξάνεται από 66,4 το 2023 σε 69,9 το 2024 (+3,5 μονάδες), επιβεβαιώνοντας τη συνεχιζόμενη ενίσχυση της κοινοβουλευτικής λειτουργίας. Σε σύγκριση με το 2019, όπου ο δείκτης βρισκόταν στο 60,9, η άνοδος είναι ιδιαίτερα μεγάλη (+9,0 μονάδες), ενώ σε σχέση με το 2014 η βελτίωση φτάνει τις +9,5 μονάδες. Ο πυλώνας αυτός αποτελεί έναν από τους βασικούς μοχλούς της υψηλής συνολικής βαθμολογίας του 2024.

Τέλος, στο στάδιο της εφαρμογής, το 2024 εμφανίζει τη μεγαλύτερη θετική μεταβολή τόσο σε ετήσια όσο και σε διαχρονική βάση. Η βαθμολογία αυξάνεται από 56,4 το 2023 σε 69,7 το 2024, δηλαδή κατά +13,4 μονάδες, που αποτελεί τη μεγαλύτερη ετήσια μεταβολή σε ολόκληρη την περίοδο. Σε σύγκριση με το 2019, η αύξηση ανέρχεται σε +9,3 μονάδες, ενώ σε σχέση με το 2014 η βελτίωση είναι εξαιρετικά έντονη (+17,3 μονάδες). Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει σημαντική μείωση της κανονιστικής εκκρεμότητας και αποτελεσματικότερη ενεργοποίηση της δευτερογενούς νομοθεσίας.

Συνολικά, το 2024 ξεχωρίζει ως το καλύτερο έτος της δεκαετίας ως προς τη συνολική ποιότητα νομοθέτησης. Οι ισχυρότερες επιδόσεις εντοπίζονται στην κοινοβουλευτική διαδικασία και, κυρίως, στην εφαρμογή των νόμων, ενώ η προκοινοβουλευτική διαδικασία παραμένει το βασικό σημείο υστέρησης, ιδίως σε σύγκριση με το άμεσο προηγούμενο έτος.

Γράφημα 3. Βαθμολογία στα 100 στις 4 βασικές κατηγορίες – στάδια νομοθέτησης- που αξιολογεί ο Δείκτης.

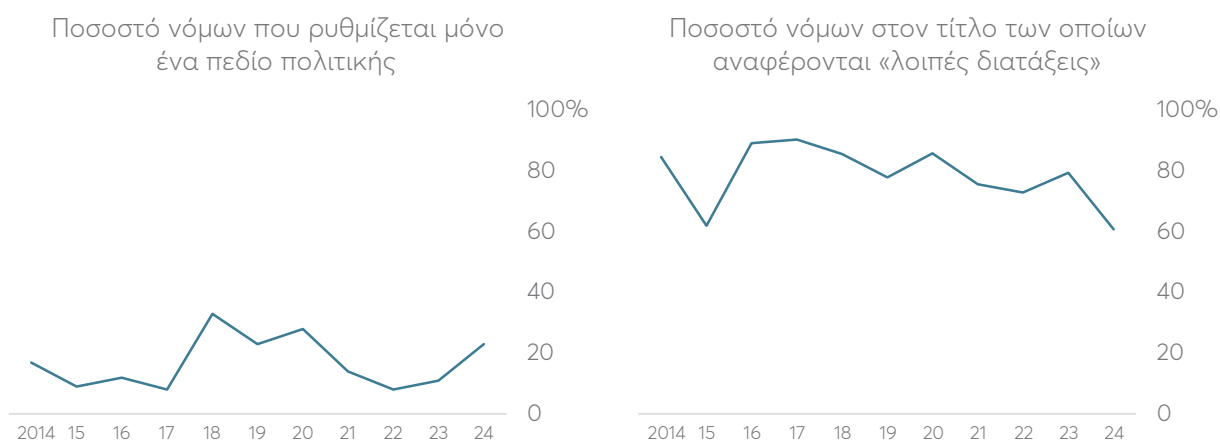
Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης. Ίδιοι υπολογισμοί.

Κεφάλαιο 3: Η εξέλιξη των βασικών δεικτών της νομοθετικής διαδικασίας την περίοδο 2014-2024, ανά πυλώνα

Νομοτεχνικά χαρακτηριστικά

Το 2024 τα 8 στα 10 νομοσχέδια αφορούν περισσότερα του ενός πεδία πολιτικής, μία διαχρονική παθογένεια των επικαλούμενων πολύ-νομοσχεδίων. Τα περισσότερα νομοσχέδια περιλαμβάνουν άσχετες διατάξεις, όπως καταδεικνύει και το γεγονός πως διαχρονικά 6 έως 8 στους 10 νόμους αναφέρουν "λοιπές διατάξεις" στον τίτλο τους, ωστόσο, το ποσοστό αυτό φαίνεται αισθητά μειωμένο το 2024 (Γράφημα 4).

Γράφημα 4. Ποσοστό νόμων που ρυθμίζουν θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής

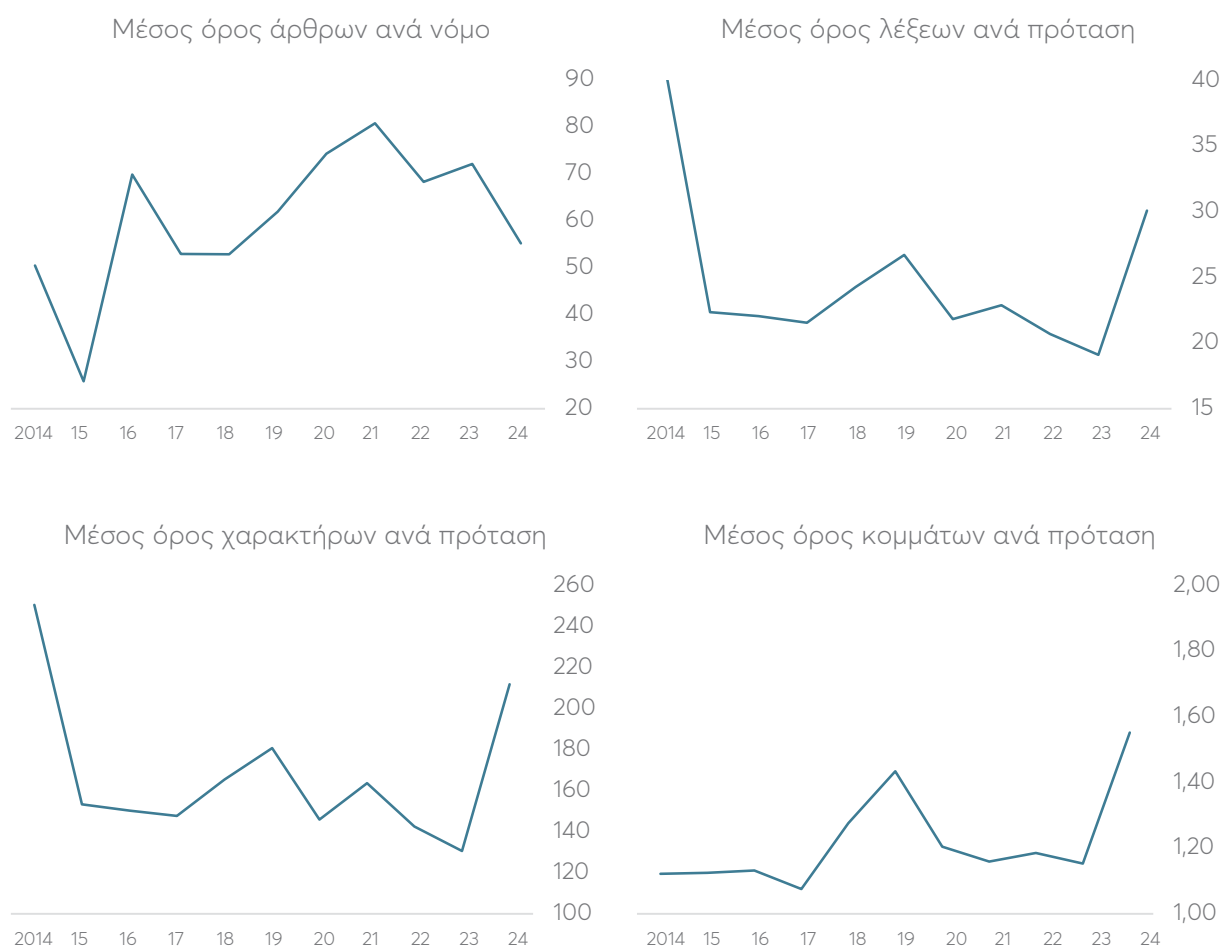
Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης.

Ως προς την γλώσσα και τη δομή των νόμων (Γράφημα 5), από την εξέλιξη του μέσου αριθμού άρθρων ανά νόμο στην περίοδο 2014–2024, προκύπτει μια εικόνα έντονων διακυμάνσεων χωρίς σαφή γραμμική τάση. Το 2014 οι νόμοι περιείχαν κατά μέσο όρο περίπου 51 άρθρα, ενώ το 2015 καταγράφεται απότομη πτώση, με τον μέσο όρο να υποχωρεί στα 26 άρθρα. Από το 2016 και μετά παρατηρείται σαφής αύξηση, με κορύφωση την περίοδο 2020–2021, όταν ο μέσος αριθμός άρθρων ανά νόμο ξεπερνά τα 74 και φτάνει έως και τα 81 άρθρα. Μετά το 2021 ακολουθεί μια σταδιακή αποκλιμάκωση, με το 2024 να επιστρέφει σε χαμηλότερα επίπεδα, γύρω στα 55 άρθρα, αν και παραμένει υψηλότερα από τα πολύ χαμηλά επίπεδα του 2015.

Οι γλωσσικοί ενδείκτες σχετικά με την συνθετότητα της γλώσσας, δείχνουν μια διαφορετική δυναμική. Το 2014 οι προτάσεις είναι εξαιρετικά εκτενείς, με μέσο όρο πάνω από 42 λέξεις, στοιχείο που υποδηλώνει ιδιαίτερα σύνθετο και βαρύ συντακτικό. Από το 2015 έως το 2017 καταγράφεται απότομη συρρίκνωση, με τις προτάσεις να περιορίζονται στις 21–22 λέξεις κατά μέσο όρο. Στα επόμενα χρόνια

παρατηρείται μια ήπια αύξηση, ιδίως το 2018 και το 2019, χωρίς όμως επιστροφή στα επίπεδα του 2014. Το 2020 έως το 2023 οι προτάσεις γίνονται σταδιακά πιο σύντομες, με το 2023 να καταγράφει τον χαμηλότερο μέσο όρο της περιόδου, περίπου 19 λέξεις. Το 2024, ωστόσο, παρατηρείται απότομη αναστροφή, με τον μέσο αριθμό λέξεων ανά πρόταση να ανεβαίνει ξανά στις 30 λέξεις, ένδειξη επαναφοράς πιο πυκνού και απαιτητικού γραπτού λόγου. Ανάλογη είναι και η εικόνα στον μέσο αριθμό χαρακτήρων ανά πρόταση. Το 2014 οι προτάσεις είναι εξαιρετικά μεγάλες, με περίπου 251 χαρακτήρες κατά μέσο όρο. Από το 2015 και μετά σημειώνεται απότομη πτώση, με τις τιμές να κινούνται σταθερά μεταξύ 145 και 180 χαρακτήρων για σχεδόν μια δεκαετία. Το 2023 καταγράφεται το χαμηλότερο σημείο, με περίπου 131 χαρακτήρες ανά πρόταση. Και εδώ, το 2024 αποτελεί εξαίρεση, καθώς ο μέσος αριθμός χαρακτήρων εκτινάσσεται στους 212, προσεγγίζοντας ξανά τα επίπεδα της αρχής της περιόδου και ενισχύοντας την εικόνα μιας απότομης επιδείνωσης της αναγνωσιμότητας. Τέλος, ο μέσος αριθμός κομμάτων ανά πρόταση παραμένει σχετικά σταθερός σε όλη την περίοδο, κινούμενος γύρω στο 1,1–1,2, με μια ήπια ανοδική τάση μετά το 2018. Το 2019 και κυρίως το 2024 ξεχωρίζουν, καθώς το 2024 καταγράφεται η υψηλότερη τιμή της περιόδου, με 1,6 κόμματα ανά πρόταση. Το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με την αύξηση των λέξεων και των χαρακτήρων ανά πρόταση, υποδηλώνει ότι το 2024 οι προτάσεις γίνονται όχι μόνο μακρύτερες, αλλά και πιο σύνθετες συντακτικά, με περισσότερες παρεμβολές και δευτερεύουσες δομές, γεγονός που επιβαρύνει περαιτέρω την κατανόηση του νομοθετικού λόγου.

Γράφημα 5. Γλωσσικά χαρακτηριστικά των νόμων

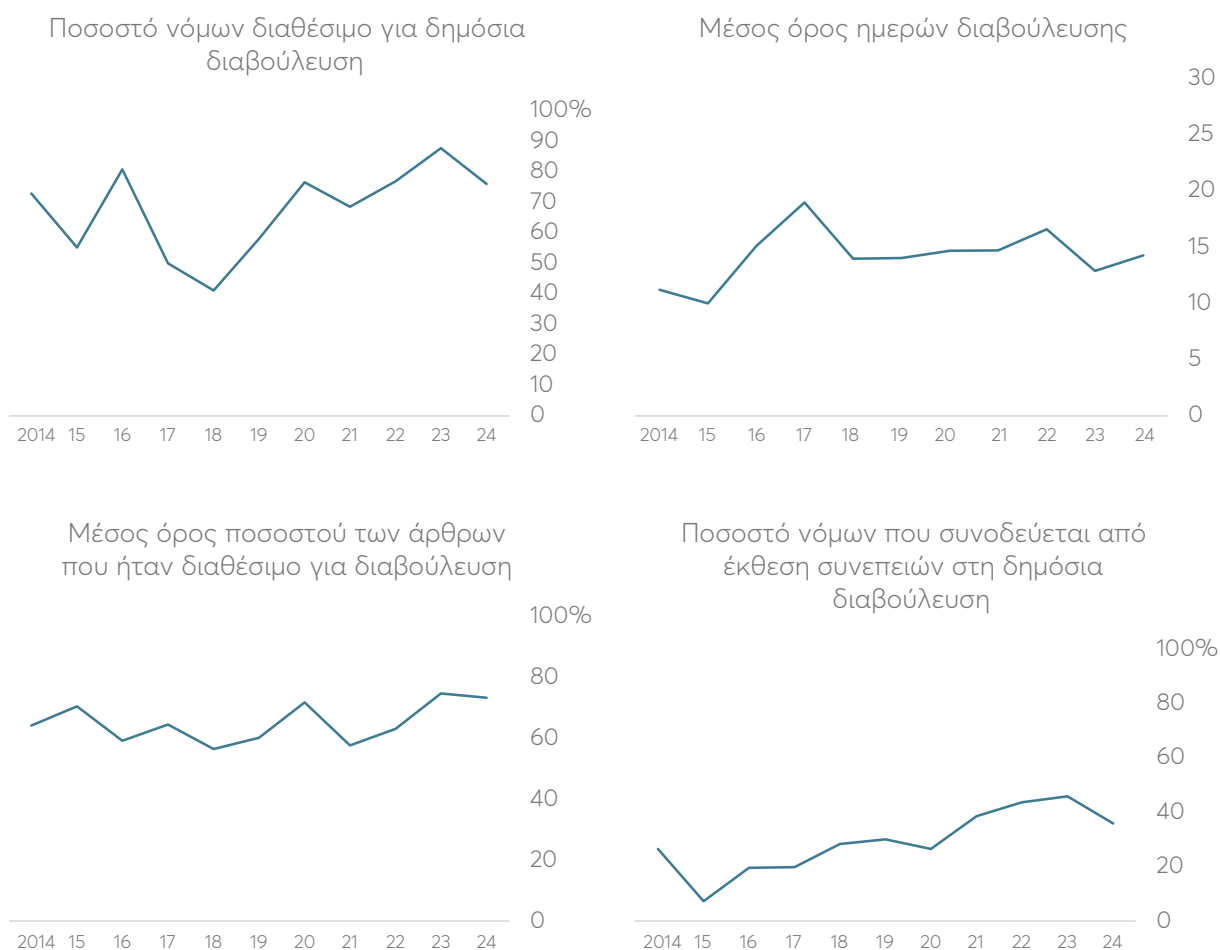

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Προκοινοβουλευτική διαδικασία

Σχετικά με τους βασικούς δείκτες δημόσιας διαβούλευσης, καταγράφεται μία τάση βελτίωσης μέσα στον χρόνο, τουλάχιστον ως προς την τυπική συμμόρφωση (Γράφημα 6). Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των νόμων που τέθηκαν σε δημόσια διαβούλευση παρουσιάζει έντονες μεταβολές από έτος σε έτος. Ξεκινά το 2014 σε σχετικά υψηλό επίπεδο, κοντά στο 73%, υποχωρεί αισθητά την περίοδο 2015–2018, φτάνοντας σε χαμηλά επίπεδα γύρω στο 41%, και στη συνέχεια ακολουθεί μια σταδιακή ανάκαμψη. Η κορύφωση καταγράφεται το 2023, όταν σχεδόν 9 στους 10 νόμους τέθηκαν σε διαβούλευση, ενώ το 2024 σημειώνεται μικρή υποχώρηση, με το ποσοστό να διαμορφώνεται στο 76%, παραμένοντας ωστόσο σαφώς υψηλότερο από τον μέσο όρο της προηγούμενης δεκαετίας. Ο μέσος αριθμός ημερών δημόσιας διαβούλευσης κινείται διαχρονικά σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Το 2014 και το 2015 η διαβούλευση διαρκεί κατά μέσο όρο 10–11 ημέρες, ενώ το 2017 καταγράφεται η υψηλότερη τιμή της περιόδου, με 19 ημέρες. Στα επόμενα χρόνια παρατηρείται μια σχετική σταθεροποίηση γύρω στις 14–15 ημέρες, με μικρές αυξομειώσεις. Το 2023 σημειώνεται εκ νέου πτώση στις 13 ημέρες, ενώ το 2024 ο μέσος όρος επανέρχεται στις 14 ημέρες. Συνολικά, τα στοιχεία δείχνουν ότι, ακόμη και όταν αυξάνεται το ποσοστό των νόμων που τίθενται σε διαβούλευση, η διάρκειά της παραμένει περιορισμένη, αλλά σε ευθυγράμμιση με το προβλεπόμενο χρονικό όριο που θέτει το ισχύον εγχειρίδιο της κυβέρνησης. Παρόμοια εικόνα προκύπτει και από το ποσοστό των άρθρων που είναι διαθέσιμα για διαβούλευση. Το 2014 περίπου τα δύο τρίτα των άρθρων των νομοσχεδίων τίθενται σε διαβούλευση, με το ποσοστό να αυξάνεται το 2015, αλλά να μειώνεται εκ νέου την περίοδο 2016–2018. Από το 2020 και μετά παρατηρείται σαφέστερη βελτίωση, με κορύφωση το 2023, όταν το 75% των άρθρων είναι διαθέσιμο για δημόσια συζήτηση. Το 2024 σημειώνεται οριακή κάμψη στο 73%, παραμένοντας πάντως σε επίπεδα αισθητά υψηλότερα από εκείνα της πρώτης μισής δεκαετίας. Τέλος, το ποσοστό των νόμων που συνοδεύονται από έκθεση συνεπειών κατά τη δημόσια διαβούλευση αποτυπώνει ίσως πιο καθαρά τις διαρθρωτικές αδυναμίες της προκοινοβουλευτικής διαδικασίας. Το 2014 μόλις το 27% των νόμων συνοδεύεται από τέτοια έκθεση, ενώ το 2015 καταγράφεται εξαιρετικά χαμηλή επίδοση, μόλις 7%. Σταδιακά, και με έντονες διακυμάνσεις, παρατηρείται μια ανοδική τάση που κορυφώνεται το 2023, όταν σχεδόν οι μισοί νόμοι (46%) συνοδεύονται από έκθεση συνεπειών. Το 2024, ωστόσο, καταγράφεται εκ νέου υποχώρηση στο 36%, γεγονός που δείχνει ότι, παρά τη βελτίωση σε σχέση με τα πρώτα χρόνια της περιόδου, η συστηματική χρήση τεκμηριωμένων εκθέσεων συνεπειών παραμένει ασταθής και ανεπαρκώς παγιωμένη στη νομοθετική πρακτική.

Γράφημα 6. Βασικοί δείκτες διαβούλευσης

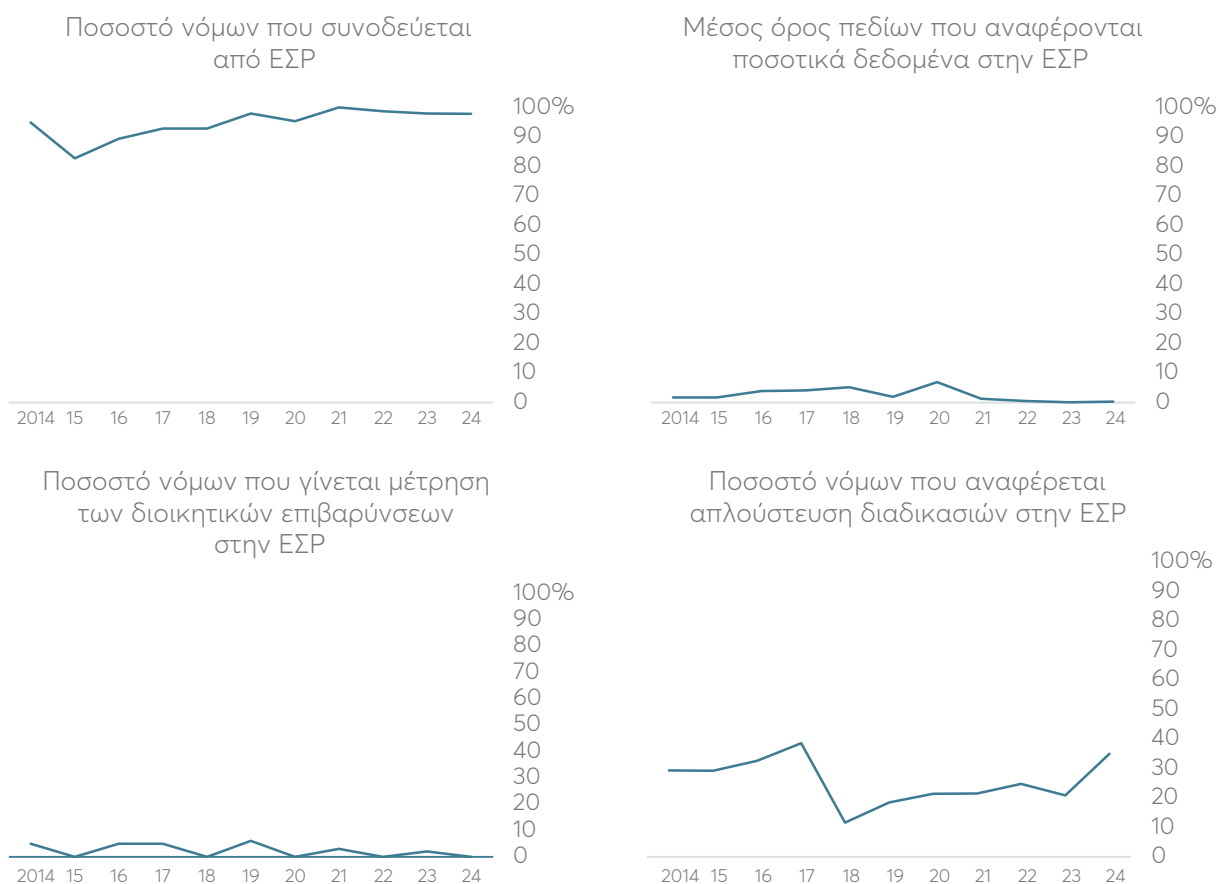

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). *Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης* (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Αναφορικά με την έκθεση συνεπειών ρύθμισης, ένα από τα βασικότερα εργαλεία καλής νομοθέτησης διεθνώς, τα τελευταία χρόνια σχεδόν όλοι οι νόμοι συνοδεύονται από ανάλυση συνεπειών ρύθμισης,^[9] αλλά καμία δεν βασίζεται σε μετρήσιμα δεδομένα που εξηγούν και τεκμηριώνουν την ανάγκη της ρύθμισης (Γράφημα 7).

[9] Με εξαίρεση τις κυρώσεις διμερών συμφωνιών, όπως αυτές μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτών για δωρεές κλπ.

Γράφημα 7. Βασικοί δείκτες έκθεσης συνεπειών ρύθμισης (ΕΣΡ)

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Ήδη από το 2014 το ποσοστό των νόμων που συνοδεύονται από Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης βρίσκεται πολύ ψηλά, κοντά στο 95%, και παραμένει σταθερά σε αυτά τα επίπεδα σε όλη τη δεκαετία. Ωστόσο, τα πρώτα χρόνια η σχετική έκθεση αποτελείται από 1 έως 2 σελίδες χωρίς καμία τεκμηρίωση, σύνοψη ή άλλο σχετικό εργαλείο επικουρικό στην λήψη απόφασης. Μετά το 2019, η συμμόρφωση αγγίζει ή και φτάνει το 100%, με το 2021 να καταγράφει πλήρη κάλυψη και το 2024 να διατηρείται σε εξαιρετικά υψηλό επίπεδο, στο 97,8%. Αυτό υποδηλώνει ότι, σε τυπικό επίπεδο, η Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης έχει πλήρως ενσωματωθεί στη νομοθετική διαδικασία.

Ωστόσο, η ποιοτική διάσταση των Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης αφηγείται μια εντελώς διαφορετική ιστορία. Ο μέσος αριθμός πεδίων της Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης στα οποία παρατίθενται ποσοτικά δεδομένα παραμένει εξαιρετικά χαμηλός σε όλη την περίοδο. Αν και παρατηρείται μια σχετική βελτίωση την περίοδο 2016–2018 και μια πιο αισθητή κορύφωση το 2020, όταν καταγράφεται ο υψηλότερος μέσος όρος, η τάση μετά το 2021 είναι έντονα πτωτική. Το 2023 και το 2024 τα ποσοτικά στοιχεία ουσιαστικά εξαφανίζονται, με τις τιμές να κινούνται κοντά στο μηδέν. Αυτό δείχνει ότι, παρά την καθολική παρουσία της Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης, η τεκμηρίωση με μετρήσιμα δεδομένα έχει σταδιακά υποχωρήσει. Ακόμη πιο ενδεικτική της αποδυνάμωσης του αναλυτικού σκέλους είναι η εξέλιξη του ποσοστού των πεδίων της Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης στα οποία δεν αναφέρεται κανένα ποσοτικό στοιχείο. Σε αρκετά έτη, ιδίως μετά το 2018, καταγράφονται μηδενικές ή σχεδόν μηδενικές τιμές, με το 2024 να εντάσσεται και πάλι σε αυτή την κατηγορία. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει

ότι οι περισσότερες Αναλύσεις Συνεπειών Ρύθμισης λειτουργούν περισσότερο ως περιγραφικά συνοδευτικά έγγραφα και λιγότερο ως εργαλεία τεκμηριωμένης ανάλυσης κόστους-οφέλους ή εκτίμησης επιπτώσεων. Τέλος, το ποσοστό των νόμων στις Αναλύσεις Συνεπειών Ρύθμισης των οποίων γίνεται ρητή αναφορά σε απλούστευση διαδικασιών παρουσιάζει πιο ανομοιόμορφη αλλά σχετικά πιο θετική εικόνα. Μετά από χαμηλές επιδόσεις την περίοδο 2018–2020, παρατηρείται σταδιακή ανάκαμψη, με το 2024 να καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό της περιόδου, στο 35%. Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι, τουλάχιστον σε στόχευση, η απλούστευση διαδικασιών επανέρχεται στο επίκεντρο της νομοθετικής αιτιολόγησης, χωρίς ωστόσο να συνοδεύεται συστηματικά από ποσοτικά τεκμήρια που θα επέτρεπαν την ουσιαστική αξιολόγηση των ισχυρισμών αυτών.

Κοινοβουλευτική διαδικασία

Μία ακόμη σημαντική βελτίωση είναι η πλήρης επιστροφή στη νομοθέτηση με την κανονική διαδικασία στη Βουλή, η οποία εξασφαλίζει επαρκή χρόνο συζήτησης, βελτιώσεων, διαβούλευσης και ενημέρωσης στη νομοθετική διαδικασία. Η περίοδος της οικονομικής κρίσης επηρέασε σημαντικά τον τρόπο νομοθέτησης ως προς τη σύντμηση της διαδικασίας, ενώ και η κρίση της πανδημίας που ακολούθησε καθυστέρησε περαιτέρω την επιστροφή στην κανονικότητα. Το 2024 όλοι οι νόμοι ψηφίστηκαν με την κανονική διαδικασία.

Ως προς τις τροπολογίες, μία από τις σημαντικότερες παθογένειες της νομοθετικής διαδικασίας, η εικόνα για το 2024 είναι επίσης βελτιωμένη (Γράφημα 7). Ο μέσος αριθμός τροπολογιών ανά νόμο παρουσιάζει αρχικά ανοδική πορεία, από 4,7 το 2014 σε πάνω από 6 τροπολογίες το 2017, πριν αρχίσει μια σταθερή και μακροχρόνια αποκλιμάκωση. Από το 2020 και μετά, η μείωση γίνεται ιδιαίτερα έντονη, με το 2024 να καταγράφει τη χαμηλότερη τιμή της δεκαετίας, μόλις 1,2 τροπολογίες ανά νόμο. Η εξέλιξη αυτή συνιστά σαφή ένδειξη περιορισμού της χρήσης τροπολογιών ως εργαλείου νομοθέτησης. Παρά τη μείωση του αριθμού τους, οι τροπολογίες παραμένουν σε αρκετές περιπτώσεις εκτενείς. Ο μέσος αριθμός άρθρων ανά τροπολογία κινείται σε σχετικά υψηλά επίπεδα σε όλη την περίοδο, με έντονες διακυμάνσεις. Μετά από χαμηλές τιμές το 2015, παρατηρείται αύξηση που κορυφώνεται το 2021, όταν κάθε τροπολογία περιλαμβάνει κατά μέσο όρο περισσότερα από 22 άρθρα. Στα επόμενα χρόνια ακολουθεί αποκλιμάκωση, με το 2024 να υποχωρεί στα 7,2 άρθρα ανά τροπολογία. Αν και πρόκειται για αισθητή βελτίωση σε σχέση με τα ακραία επίπεδα των προηγούμενων ετών, ο αριθμός παραμένει ενδεικτικός της τάσης για πολυθεματικές παρεμβάσεις.

Εάν διατηρούνταν μια σταθερή αναλογία δύο άρθρων ανά τροπολογία, ώστε να αποφεύγεται η συμπύκνωση ετερόκλητων ρυθμίσεων σε ενιαίες και εκτενείς τροπολογίες, η σχετική αναγωγή (ισοδύναμες τροπολογίες) δείχνει επίσης αποκλιμάκωση του αριθμού των τροπολογιών, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Μετά από πολύ υψηλές τιμές την περίοδο 2014–2017, που κυμαίνονται μεταξύ περίπου 29 και 34 τροπολογιών ανά νόμο, καταγράφεται μια πρώτη αποκλιμάκωση το 2018, χωρίς όμως να εξαφανίζεται η ένταση της χρήσης τροπολογιών. Την περίοδο 2019–2021 παρατηρείται εκ νέου αύξηση, με κορύφωση το 2021, όταν ο δείκτης φτάνει περίπου τις 35 «ισοδύναμες» τροπολογίες ανά νόμο, υποδηλώνοντας ιδιαίτερα εκτεταμένη προσφυγή στη νομοθέτηση μέσω τροπολογιών. Από το 2022 και μετά διαμορφώνεται μια σαφής και συνεχής πτωτική τάση. Το 2022 ο δείκτης υποχωρεί στις περίπου 14 τροπολογίες, το 2023 μειώνεται περαιτέρω στις 7,7 και το 2024 φτάνει στο χαμηλότερο επίπεδο της περιόδου, περίπου 4,4 «ισοδύναμες» τροπολογίες ανά νόμο.

Ως προς τη θεσμική τυπική συμμόρφωση, το ποσοστό των τροπολογιών που συνοδεύονται από Έκθεση Συνεπειών Ρύθμισης εμφανίζει διαχρονικά ανοδική τάση. Από περίπου τρία στα τέσσερα το 2014, το ποσοστό αυξάνεται σταθερά και μετά το 2022 φτάνει στο 100%, επίπεδο που διατηρείται και το 2024. Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι η υποχρέωση συνοδευτικής τεκμηρίωσης έχει πλέον πλήρως

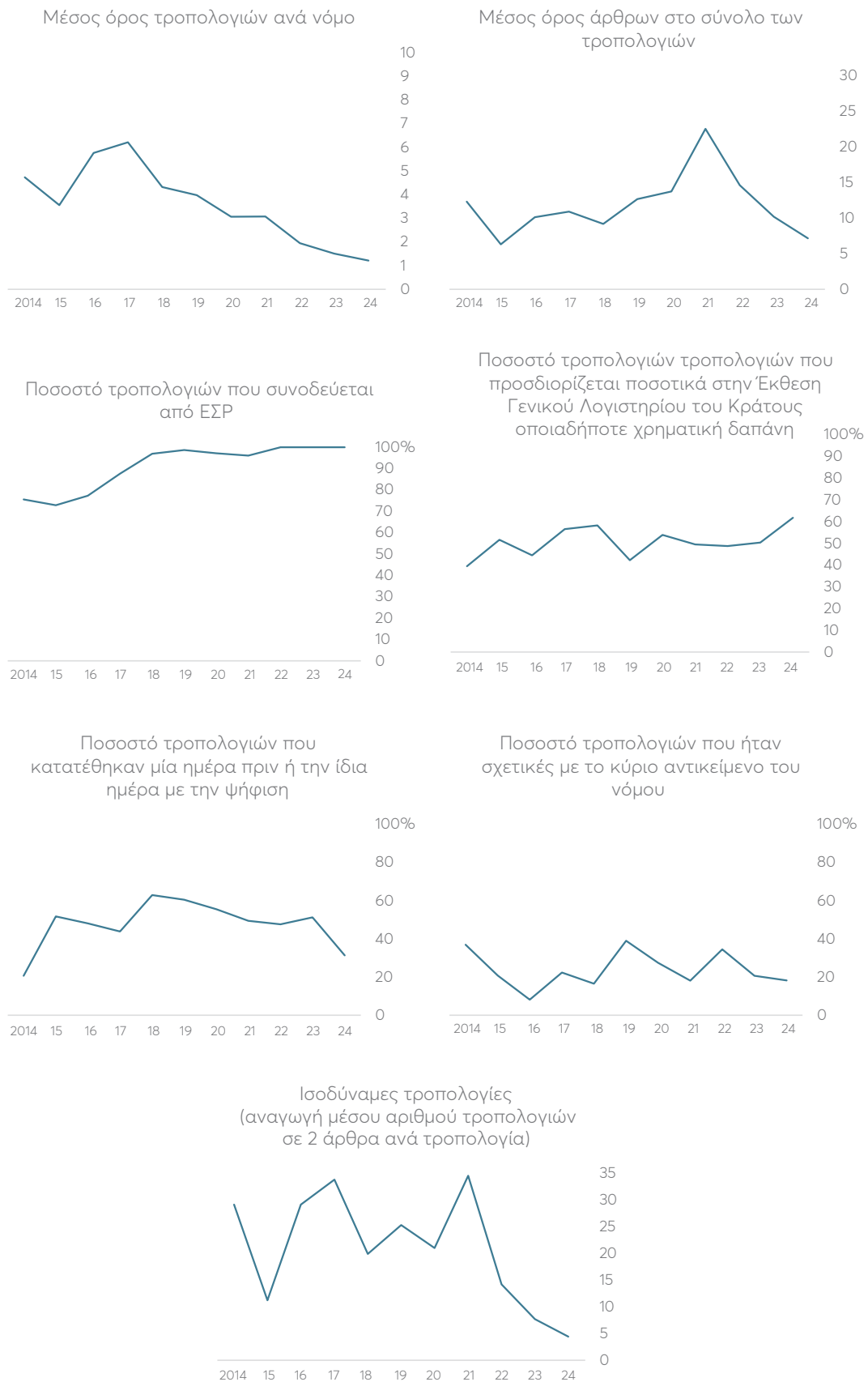
ενσωματωθεί, τουλάχιστον σε τυπικό επίπεδο, και στις τροπολογίες.

Πιο σύνθετη είναι η εικόνα σε ό,τι αφορά τη δημοσιονομική τεκμηρίωση. Το ποσοστό των τροπολογιών στις οποίες προσδιορίζεται ποσοτικά οποιαδήποτε χρηματική δαπάνη στην Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους παρουσιάζει αυξομειώσεις, χωρίς σταθερή τάση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας. Μετά το 2018 παρατηρείται μια ήπια βελτίωση, ενώ το 2024 καταγράφεται η υψηλότερη επίδοση της περιόδου, με περίπου 62% των τροπολογιών να συνοδεύονται από ποσοτικό προσδιορισμό δαπάνης. Παρά τη θετική αυτή εξέλιξη, ένα σημαντικό ποσοστό τροπολογιών εξακολουθεί να στερείται επαρκούς δημοσιονομικής αποτίμησης.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και ο χρόνος κατάθεσης των τροπολογιών. Το ποσοστό εκείνων που κατατίθενται μία ημέρα πριν ή την ίδια ημέρα με την ψήφιση του νόμου παραμένει υψηλό σε μεγάλο μέρος της περιόδου, με κορυφώσεις το 2018 και το 2019, όταν ξεπερνά το 60%. Αν και μετά το 2020 παρατηρείται σταδιακή μείωση, το φαινόμενο παραμένει έντονο έως το 2023. Το 2024 καταγράφεται αισθητή βελτίωση, με το ποσοστό να υποχωρεί στο 31%, ωστόσο ακόμη και αυτό το επίπεδο υποδηλώνει περιορισμένο χρόνο ουσιαστικού ελέγχου και δημόσιας συζήτησης.

Τέλος, το ποσοστό των τροπολογιών που είναι σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου παραμένει χαμηλό και ασταθές σε όλη τη δεκαετία. Με εξαίρεση ορισμένα έτη, όπως το 2014, το 2019 και το 2022, όπου το ποσοστό πλησιάζει ή ξεπερνά το ένα τρίτο, οι περισσότερες χρονιές χαρακτηρίζονται από περιορισμένη θεματική συνάφεια. Το 2024 μόλις το 18% των τροπολογιών κρίνεται σχετικό με το κύριο αντικείμενο του νόμου, γεγονός που υποδηλώνει ότι, παρά τη μείωση του αριθμού τους, οι τροπολογίες εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό για ετερόκλητες ρυθμίσεις, διατηρώντας ένα βασικό ποιοτικό πρόβλημα της ελληνικής νομοθέτησης.

Γράφημα 8. Βασικοί δείκτες τροπολογιών

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Εφαρμογή

Η εξέταση των εξουσιοδοτήσεων για την έκδοση κανονιστικών πράξεων την περίοδο 2014–2024 αναδεικνύει μια σταδιακή μεταβολή τόσο στον αριθμό τους όσο και, σε μικρότερο βαθμό, στην ταχύτητα ενεργοποίησής τους. Ως προς τις εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, ο μέσος αριθμός ανά νόμο εμφανίζει έντονες διακυμάνσεις χωρίς σαφή γραμμική τάση. Το 2014 καταγράφεται υψηλός μέσος όρος, άνω των δύο εξουσιοδοτήσεων ανά νόμο, ενώ το 2015 σημειώνεται απότομη πτώση. Στα επόμενα έτη παρατηρείται εκ νέου αύξηση, με κορύφωση το 2022, πριν ακολουθήσει νέα αποκλιμάκωση. Το 2024 καταγράφεται από τις χαμηλότερες τιμές της περιόδου, με περίπου 0,7 εξουσιοδοτήσεις ανά νόμο, στοιχείο που συνάδει με τη γενικότερη εικόνα περιορισμού της κανονιστικής «ουράς» της νομοθέτησης.

Η εικόνα είναι πιο προβληματική όταν εξεταστεί η έγκαιρη ενεργοποίηση των εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα. Το ποσοστό εκείνων που ενεργοποιούνται εντός έξι μηνών παραμένει εξαιρετικά χαμηλό σε όλη την περίοδο. Σε αρκετά έτη, όπως το 2015 και το 2023, το ποσοστό είναι μηδενικό, ενώ ακόμη και στις καλύτερες χρονιές δεν υπερβαίνει το 10–11%. Το 2024 παρατηρείται μια σχετική βελτίωση, με το ποσοστό να ανέρχεται στο 7,7%, ωστόσο η συνολική εικόνα δείχνει ότι οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα σπανίως μεταφράζονται σε άμεση κανονιστική εφαρμογή.

Αντίστοιχα, οι εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων παραμένουν πολυάριθμες σε όλη τη δεκαετία. Ο μέσος αριθμός ανά νόμο ξεκινά το 2014 από ήδη υψηλά επίπεδα και αυξάνεται περαιτέρω την περίοδο 2020–2021, όταν ξεπερνά τις 27 και φτάνει σχεδόν τις 29 εξουσιοδοτήσεις ανά νόμο. Μετά το 2021 καταγράφεται σταδιακή αποκλιμάκωση, με το 2024 να διαμορφώνεται περίπου στις 16,6 εξουσιοδοτήσεις ανά νόμο, επίπεδο χαμηλότερο από τα έτη αιχμής αλλά εξακολουθητικά υψηλό.

Ως προς την ταχύτητα ενεργοποίησης των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις, η εικόνα είναι ελαφρώς καλύτερη σε σύγκριση με τα Προεδρικά Διατάγματα, αλλά παραμένει προβληματική. Το ποσοστό ενεργοποίησης εντός έξι μηνών κινείται συνήθως μεταξύ 15% και 22%, χωρίς σαφή ανοδική τάση. Το 2024 καταγράφεται ποσοστό περίπου 15%, χαμηλότερο από αρκετά προηγούμενα έτη, γεγονός που υποδηλώνει ότι, παρά τη μείωση του αριθμού των εξουσιοδοτήσεων, η έγκαιρη εφαρμογή των νόμων μέσω κανονιστικών πράξεων εξακολουθεί να αποτελεί αδύναμο κρίκο της νομοθετικής διαδικασίας.

Γράφημα 9. Βασικοί δείκτες εφαρμογής των νόμων (δευτερογενής νομοθεσία)

Μέσος όρος εξουσιοδοτήσεων
για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων
ανά νόμο

Μέσο ποσοστό εξουσιοδοτήσεων για
Προεδρικά Διαταγμάτα που
ενεργοποιήθηκε εντός 6 μηνών

Μέσος όρος εξουσιοδοτήσεων για
για έκδοση Υπουργικών Αποφάσεων
ανά νόμο

Μέσο ποσοστό εξουσιοδοτήσεων για
Υπουργικές Αποφάσεις που
ενεργοποιήθηκε εντός 6 μηνών

Πηγή: Σαραβάκος, Κ., Καρκατσούλης, Π., Στεφοπούλου, Ε., Χένα, Ε., Λούκας, Χ. Ναβροζίδης, Γ. (2025). Δεδομένα Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης (Έκδοση: Δεκέμβριος 2025, Περίοδος: Ιανουάριος 2014 – Δεκέμβριος 2024). Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών - Μάρκος Δραγούμης.

Συμπεράσματα

Η φετινή έκθεση καταδεικνύει μία σταθερή τάση βελτίωσης της νομοθετικής διαδικασίας, στην οποία εξακολουθούν να καταγράφονται οι περισσότερες διαχρονικές παθογένειες, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Το 2024 συνεχίζεται και παγιώνεται η αποκλιμάκωση του νομοθετικού όγκου. Σε σχέση με το 2023, οι νόμοι μειώνονται κατά 6,1% (46 από 49), τα άρθρα κατά 28,2% (2.542 από 3.538) και οι τροπολογίες κατά 24,3% (56 από 74). Οι εξουσιοδοτήσεις μειώνονται ακόμη πιο έντονα, τόσο για Προεδρικά Διατάγματα (-44,4%) όσο και για Υπουργικές Αποφάσεις (-29,8%). Σε μακροχρόνια σύγκριση, το 2024 είναι έχει σαφώς μικρότερο ρυθμιστικό όγκο από το 2014, με σχεδόν 80% λιγότερες τροπολογίες και 78% λιγότερες εξουσιοδοτήσεις για ΠΔ. Η αποκλιμάκωση αυτή είναι θετική, καθώς περιορίζει τη θεσμική υπερφόρτωση και βελτιώνει τις προϋποθέσεις ελέγχου και εφαρμογής.

Η συνολική βαθμολογία αυξάνεται σημαντικά το 2024, από 60,6 σε 64,8 (+4,3 μονάδες), καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση της δεκαετίας. Σε σύγκριση με το 2019, η βελτίωση είναι +6,1 μονάδες και σε σχέση με το 2014 +8,6 μονάδες. Ανά πυλώνα, τα νομοθετικά χαρακτηριστικά παραμένουν ουσιαστικά στάσιμα (+0,3 μονάδες σε σχέση με το 2023). Η προκοινοβουλευτική διαδικασία επιδεινώνεται αισθητά (-4,2 μονάδες), αποτελώντας το βασικό αρνητικό στοιχείο του 2024. Το γεγονός της έλλειψης ποσοτικής ανάλυσης στην Έκθεση Συνεπειών Ρύθμισης καταδεικνύει ότι στην προκοινοβουλευτική διαδικασία εξακολουθεί να υπάρχει τεράστιο έλλειμμα τεκμηρίωσης των δημόσιων πολιτικών και πως η έκθεση αντιμετωπίζεται περισσότερο ως ένα απλό προαπαιτούμενο, παρά ως μια συστηματική κριτική αποτίμηση των θετικών και αρνητικών συνεπειών της εισαγόμενης ρύθμισης. Αντιθέτως, η έκθεση συνεπειών οφείλει να εκτιμά ποσοτικά τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, την κοινωνία, την οικονομία, τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και άλλες συναφείς κατηγορίες.^[10]

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να τονισθεί πως το νέο Υποδείγματα Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης^[11] που καθορίστηκε το 2020 δεν περιλαμβάνει απαίτηση ποσοτικής αποτύπωσης συνεπειών. Παρά το γεγονός ότι στον πρόλογο του εγχειριδίου συμπλήρωσης αναφέρεται πως σκοπός της ανάλυσης είναι «να παράσχει την αναγκαία, ποσοτική και ποιοτική, τεκμηρίωση των συνεπειών - θετικών ή αρνητικών», δεν υπάρχει σχετικό πεδίο για την ποσοτική τεκμηρίωση, ενώ επιπλέον αναφέρεται πως «η έκθεση γενικών συνεπειών δεν αποτελεί ούτε μία στενή ποσοτική ανάλυση οφέλους και κόστους με την έννοια των εσόδων και των δαπανών». Συνεπώς, η φτωχή σε ποσοτικά δεδομένα ανάλυση συνεπειών δεν είναι ένα τυχαίο γεγονός, αλλά αντιθέτως οφείλεται στην εισαγωγή του νέου υποδείγματος ανάλυσης.

Η κοινοβουλευτική διαδικασία βελτιώνεται (+3,5 μονάδες), ενώ η εφαρμογή παρουσιάζει εξαιρετική άνοδο (+13,4 μονάδες), που είναι και ο βασικός λόγος της συνολικής βελτίωσης. Η βελτίωση αυτή οφείλεται κυρίως στην μείωση του αριθμού των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις και όχι στην αύξηση του ποσοστού της ενεργοποίησης τους.

Στους επιμέρους δείκτες, παρά τη μείωση του όγκου, η γλωσσική πολυπλοκότητα επιδεινώνεται το 2024. Ο μέσος αριθμός λέξεων ανά πρόταση αυξάνεται από 19,1 το 2023 σε 30,1 το 2024, ενώ οι χαρακτήρες ανά πρόταση από 130,7 σε 211,9. Τα κόμματα ανά πρόταση αυξάνονται στο 1,6, το υψηλότερο της περιόδου. Σε μακροχρόνια βάση, το 2024 σηματοδοτεί απότομη αναστροφή της τάσης απλούστευσης που είχε παρατηρηθεί την περίοδο 2015-2023. Πιο σύνθετη γλώσσα σημαίνει χειρότερη αναγνωσιμότητα, άρα ποιοτική επιδείνωση.

[10] Βλ. ενδεικτικά τις σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δομή και το περιεχόμενο της Έκθεσης Αξιολόγησης Ρύθμισης, διαθέσιμο [εδώ](#).

[11] Διαθέσιμο [εδώ](#).

Το 2024 το 76% των νόμων τέθηκε σε διαβούλευση, χαμηλότερα από το 2023 (87,8%), αλλά σαφώς υψηλότερα από τη μακροχρόνια μέση τιμή. Οι ημέρες διαβούλευσης παραμένουν στις 14, δηλαδή σε ένα ελάχιστο αποδεκτό όριο σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ,^[12] αλλά ευθυγραμμισμένο με τις σχετικές οδηγίες του εγχειριδίου καλής νομοθέτησης που βρίσκεται σε ισχύ. Το ποσοστό άρθρων σε διαβούλευση παραμένει υψηλό (73%), όμως το ποσοστό νόμων με έκθεση συνεπειών στη διαβούλευση μειώνεται από 46% σε 36%. Στις Εκθέσεις Συνεπειών Ρύθμισης (ΕΣΡ), η τυπική συμμόρφωση είναι σχεδόν καθολική (97,8% των νόμων), αλλά η ουσία απουσιάζει: τα πεδία με ποσοτικά δεδομένα είναι σχεδόν μηδενικά (0,3%). Συνεπώς, οι βελτιώσεις στο πεδίο αυτό αφορούν την τυπική συμμόρφωση όπως την συνοδεύει των νόμων από τα σχετικά έγγραφα και όχι την ουσία των πληροφοριών που κομίζουν, δηλαδή την τεκμηρίωση των πολιτικών.

Το 2024 καταγράφεται ιστορικά χαμηλός μέσος αριθμός τροπολογιών ανά νόμο (1,22), έναντι 1,51 το 2023 και πάνω από 6 την περίοδο 2016–2017. Αυτό είναι καθαρά θετικό. Παράλληλα, μειώνεται και ο μέσος αριθμός άρθρων ανά τροπολογία (7,2), μία πρακτική που είχε κορυφωθεί την περίοδο 2021–2023. Με δεδομένο ότι ο μέσος όρος το 2024 είναι κοντά στην μία τροπολογία ανά νόμο ο μέσος αριθμός άρθρων ανά τροπολογία στα 7 άρθρα, η πρακτική της νομοθέτησης δια τροπολογιών παραμένει μία κακή πρακτική του ελληνικού νομοθετείν, καθώς πραγματοποιείται μια προσπάθεια συμπερίληψης πολλών και συχνά άσχετων μεταξύ τους άρθρων στην ίδια τροπολογία. Αυτή πρακτική μπορεί να ερμηνευθεί ως προσπάθεια να φανεί ότι μειώνεται ο αριθμός των τροπολογιών, ενώ στην ουσία αυτού του τύπου οι τροπολογίες μοιάζουν με μικρά νομοσχέδια, με άσχετες μεταξύ τους διατάξεις που δεν υπόκεινται στον ίδιο βαθμό στους κανόνες καλής νομοθέτησης – δεν περνάνε για παράδειγμα από δημόσια διαβούλευση, δεν συνοδεύονται από έκθεση συνεπειών ρύθμισης με τεκμηρίωση κλπ.. Δεδομένου, δε, ότι οι τροπολογίες ψηφίζονται στο σύνολό τους χωρίς να παρέχεται στους βουλευτές η δυνατότητα να υπερψηφίσουν κάποια άρθρα και να καταψηφίσουν κάποια άλλα, τίθεται ευθέως ζήτημα κακής νομοθέτησης και απαξίωσης της κοινοβουλευτικής λειτουργίας.

Ως προς την σχετικότητα τους, μόνο το 18,2% των τροπολογιών είναι σχετικές με το κύριο αντικείμενο του νόμου, ποσοστό χαμηλό που διαμορφώνεται από το γεγονός των άσχετων και ετερόκλητων άρθρων που μαζεύονται συχνά σε μία τροπολογία. Θα πρέπει να τονιστεί πως η πρακτική της εισαγωγής άσχετων τροπολογιών σε νομοσχέδια είναι αντίθετη με το εδάφιο γ' της παραγράφου 5 του άρθρου 74 του Συντάγματος.

Τέλος, το 2024 μειώνονται σημαντικά οι εξουσιοδοτήσεις, ιδίως για Προεδρικά Διατάγματα (0,65 ανά νόμο), ωστόσο, η ενεργοποίηση των Προεδρικών Διαταγμάτων εντός 6 μηνών παραμένει χαμηλή (7,7%), ενώ οι Υπουργικές Αποφάσεις εξακολουθούν να είναι πολυάριθμες (16,6 ανά νόμο), αν και σε αποκλιμάκωση, και ενεργοποιούνται μερικώς (~15%).

Ευχαριστίες

Το ΚΕΦΙΜ ευχαριστεί θερμά την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ για τη νομική υποστήριξη της έρευνας και την παραχώρηση των δεδομένων της εφαρμογής των νόμων. Τα στοιχεία βάσει των οποίων εξάγονται τα πορίσματα και οι εισηγήσεις για την ενεργοποίηση των νόμων (μεταβλητές 4.2. Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα εντός 6 μηνών και 4.4 Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις εντός 6 μηνών) χορηγούνται από την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

[12] OECD (2022), *Better Regulation Practices across the European Union 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6e4b095d-en>.

**KENTRO
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ**

Τζωρτζ 5, 10682, Αθήνα

T: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

x.com/kefim_org

gr.linkedin.com/company/centerforliberalstudies

youtube.com/kefim